

yala l'autora, sinó un signe inequívoc de «la importància de la terra» durant tot el període estudiat. El fet que les famílies propietàries constituïssin des de feia segles l'élite social mantenedora d'un determinat estatus i d'uns privilegis és, segurament, una de les claus per explicar per què les fortunes del litoral tenien tant interès a adquirir terres i, en alguns casos, fins i tot a esdevenir hisendats i, per tant, rendistes. Adquirint terres o pagant dots alts en casar les seves filles (l'estudi de les aliances matrimonials revela que els bons dots d'origen no-pagès o no-noble provenien del comerç), la nova burgesia comercial assumia els valors i les formes de reconeixement social de la societat tradicional agrària. A mitjan el segle XIX, com ens demostra l'estudi de Rosa Congost, aquests valors continuaven sent plenament vigents a la comarca de la Selva.

Però a més d'aportar algunes constatacions de tipus general i suggerir hipòtesis interessants, un gran valor del llibre de Rosa Congost que cal remarcar és que, a partir de l'exposició de múltiples casos particulars, constitueix, en cert sentit, una autèntica base de dades que poden ser utilitzades per a futures recerques de tema molt divers. Es presenta, així, com un llibre obert que pot suggerir línies futures d'investigació i dóna al lector l'oportunitat de reordenar el material segons els seus interessos.

Mònica Bosch i Portell

Puigcerdà i el seu Estany

BOSOM i ISERN., Sebastià
Coneguem... l'Estany i el Parc Schierbeck.
 Col·lecció Coneguem, 1.
 Ajuntament de Puigcerdà
 Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà.
 Puigcerdà, 1992, 63 pp.

En la nova fornada de joves investigadors locals actuals cal comptar amb Sebastià Bosom, l'autor del llibre que avui comentem. Bosom és una persona d'una alta formació i amb un amor sense límits a la seva feina d'arxiver. La historiografia que ell fa és treball pacient i interessant, però poc agraït: moltes hores de recerca per recuperar uns pocs textos, que no solen caracteritzar-se precisament per la seva claredat. Les obres que elabora el prolífic Bosom traspuen un rigor i un gran interès pel tema històric.

Amb motiu de l'exposició sobre l'estany i el parc Schierbeck, inaugurada el mes d'agost a l'Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà, s'ha editat el llibre. Es tracta del primer volum de la novel·la col·lecció «Coneguem», publicada conjuntament per l'Ajuntament de Puigcerdà i l'Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà. Amb aquest volum tenim a les mans un estudi *no exclusivament històric, d'ampla volada cronològica, sinó també de les relacions de la societat puigcerdanenca amb l'estany: un estudi de com l'estany ha possibilitat uns aprofitaments especials —extinció d'incendis, neteja, regadiu, peix, glaç...—, de com ha obligat a fer unes obres i un manteniment determinats, o de com ha estat gènesi de la festa o de la llegenda de la vella.* Aquest llibre es pot considerar una valuosa contribució al coneixement de la història de la vila de Puigcerdà.

El llibre s'enceta amb un petit apartat dedicat a la datació de l'estany (pp. 7-8), i passa tot seguit a comentar els diversos aprofitaments de què s'ha fet ús al llarg dels temps (pp. 8-20). A «Arrendaments i arrendadors» (pp. 20-23) es comenten els arrendaments durant els segles XVIII a XX. A «Obres i manteniment» (pp. 23-38) es tracten aspectes tan diversos com la neteja i les obres, l'illa, l'embarcador, el colomer... Hi ha després uns apartats breus

(pp. 38-49) dedicats a temes concrets, com «La festa i les llegendes», «La sèquia» i «El parc Schierbeck». Cal destacar els apartats de «la Fauna» i «La Flora» (pp. 50-56), que constitueixen catalogacions força exhaustives de les espècies animals i vegetals domèstiques del parc —espècies algunes ja extintes—. Aquests dos temes serien prou extensos per si sols com per haver donat lloc a un estudi monogràfic, fet des de la mateixa perspectiva. A les darreres pàgines hi ha l'apartat «Visions» (pp. 56-58). El llibre clou un petit esment (pàg. 59) dels dos altres estans de la comarca, el de Morer o Estany Vermell, i el d'Oceja.

El treball és una recopilació d'informacions, amb munió de detalls i comentaris, sobre la formació i transformació de l'estany des del segle XIII, segle en què es dataria la seva creació, fins als nostres dies. Les informacions complementàries queden perfectament integrades al raonament general, i no es recorre a una excessiva descripció de les fonts documentals. Globalment, abunda molt més la descripció que no pas l'anàlisi; és més una aportació erudita que no un assaig interpretatiu. Tot i això, no cal pensar que la investigació de l'autor sigui incompleta; tampoc no ens carrega de quadres i referències documentals dins del text. El redactat és a voltes una mica simplificador, però això s'entén perfectament atès el caràcter divulgatiu, i destinat a un públic ample. Molts punts històrics els converteix en referències per al coneixement de la vila puigcerdanenca. La riquesa de l'estudi es palesa en l'abundor de cites que fa. Així, es troben referenciats des d'un «Liber Extraneorum» fins a actes de plens d'ajuntament. Bosom treballa molt més la documentació datada a partir del segle XVIII, quan les descripcions comencen a ser més explícites; i fa el buidatge especialment ampli amb els documents del segle XIX. La bibliografia és, en general, prou orientadora de l'esforç de re-

Coneguem... l'Estany i el Parc Schierbeck

per
Sebastià Bosom i Isern

cerca documental que l'autor ha fet. Tampoc no s'ha oblidat el testimoniatge viu d'alguns vilatans.

Als apartats de «La Fauna» i «La Flora» l'ús de noms científics en llatí és un gran encert, perquè són noms d'ús comú en la terminologia mundial i, a més, moltes plantes herbàcies exòtiques no tenen cap nom vulgar. I hi ha l'avantatge addicional de poder connectar amb altres textos d'una manera fàcil i segura.

A part, el llibre presenta altres encerts. Un, la interpretació de com l'estany ha estat modificat en volum i forma al llarg de tota la seva vida; un altre, l'exaltació de l'estany com a valor històric de Puigcerdà, valor que es converteix en distintiu per a la vila. També se sap palesar les tensions que, en determinades èpoques, i amb motiu d'un arrendament o d'una modificació, es van originar entre veïns i, en general, de com l'existència de l'estany ha cobert unes necessitats per a la vila de Puigcerdà.

La il·lustració fotogràfica, tota en blanc i negre, és nombrosa i ben seleccionada. Es completa la presentació amb alguns esquemes i transcripcions parcials en estat pur de documents antics. El foli literari no acaba de separar bé cada apartat i subapartat, però com que el llibre pot ser

llegit d'una sola tirada no es crea confusió. A més, 59 pàgines de text no resulten pas un embolcall gens feixuc per al contingut presentat. El grau d'interès es manté al llarg de tota l'obra.

La tasca obtinguda ha estat molt bona, no solament pel gruix d'informació facilitada, sinó, especialment, perquè l'orientació que l'autor segueix és la més apropiada per al públic al qual es destina l'obra. Transcendeix el valor purament anecdòtic o històric i augmenta l'atracció de la informació donada. Pel fet que Bosom ha pensat en un públic ben ampli, les objeccions que es puguin fer al seu llibre seran, certament, d'especialistes.

Hi ha llibres que surten a trobar una situació, un moment històric que els demana, que està preparat per rebre'ls. Diríem que Sebastià Bosom, amb aquest llibre, n'ha trobat ara un. Ara que s'han fet unes reformes a l'estany, per molts discutides, l'obra mereixeria destinar-se especialment a donar-li una ampla divulgació.

De tant en tant, es produeixen a nivell local, periòdicament, intents de col·leccions. Normalment, ai las!, són un fracàs, perquè per diferents motius —cessament de l'interès de qui la publica, suspensió de la col·lecció puix que no té prou èxit

de públic...—, no arriben a tenir prou gruix per destacar com a projecte global portat a bon terme. En una col·lecció a la qual es vulgui donar continuïtat cal, per part dels editors, tenir encert en l'elecció dels temes, en triar autors de qualitat, i en establir un preu de venda raonable. No dubtem que la sortida per un gran públic millora a mesura que creix la sèrie, puix que aleshores s'obre l'afany de col·lecció i l'abast de la curiositat dels possibles compradors. La poca abundor d'estudis locals és, per altra banda, una constant de la nostra historiografia. En aquest nostre país, precisament, hi ha tanta feina a fer en el camp de la història local, que l'aparició de qualsevol monografia que ompli amb rigor un buit cal celebrar-la com un lloable esdeveniment editorial. Volem festejar l'interès que sembla que hi ha hagut en la publicació d'aquesta obra local, dins d'una col·lecció, per part de l'Ajuntament i de l'Arxiu Històric Comarcal de Puigcerdà. Ens voldria que el llibre de Bosom en fos simplement el primer i el darrer!

Teresa Vilaró i Reverter
Pere-Miquel Parés i Casanova

E.U. da Cal, J. Clara,
J. Domènech, F. Ferrer,
A. Jiménez, S. Marquès,
J. Puigbert, J. Soler.

La dictadura de Primo de Rivera

Estudis sobre les comarques gironines
Quaderns del Cercle, 8

Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona